Оценка на финансово-икономическото развитие на ВиК дружествата в България през периода 2003 - 2015 година

Тодор РАЙЧЕВ[1]

[1] Икономически университет – Варна
t_raychev@ue-varna.bg

Резюме. В статията се анализира финансово-икономическото състояние на ВиК дружествата в България за периода 2003 - 2015 г. Това изследване е част от научен проект, по реда на Наредба №9 на МОН от 08.08.2013 г., с №НПИ-130/2014 г., на тема: „Концесията като фактор за развитие на сектор „Водоснабдяване и канализация“ в Р. България“. С него се дава оценка на финансово-икономическите показатели, характеризиращи динамиката на развитието на ВиК дружествата по статистически райони, която може да послужи за разкриването на потенциала за концесиониране на предоставяните от тях водни услуги.

Ключови думи: динамика, концесиониране, финансово-икономически показатели.

1. Въведение

На територията на Р. България оперират ВиК дружества, отличаващи се по своята форма на собственост, вид на предоставяните услуги, брой на обслужваното население и различни възможности и потенциали за развитие. В съответствие със **Закона за водите** и с решение на Министерството на Регионалното развитие и благоустройството през 2009 г. се обявяват **обособени територии на действие** на 51 ВиК оператори с държавно и/или общинско участие, като са посочени обхватът и границите на тези територии (Council of Ministers, 1999; MRDPW, 2009). От тях 14 от дружества са с 100% държавно участие, 15 – са със смесено 51% държавно/49% общинско участие, 21 дружества със 100% общинско участие и 1 със смесено частно/общинско участие – „*Софийска вода*“ АД. Дружеството експлоатира и поддържа ВиК активи – публична общинска собственост въз основа на договор за концесия, сключен със Столична община, и има обособена територия по смисъла на Закона за водите.

В страната функционират и 14 **дружества с необособена територия**, които по отношение на определени потребители и/или по отношение на определени дейности могат да бъдат считани за ВиК оператори. От тях 3 дружества със 100% общинско участие, 1 – със смесено (общинско и частно) участие, 8 дружества със 100% частно участие и други 2 – със 100% държавно участие.

Съгласно Закона за водите ВиК дружествата се наричат ВиК оператори, като „тяхна е отговорността както за поддържането на съответната инфраструктура, така и за осигуряване на качество на питейната вода, на регулярно водоподаване, на отвеждане и пречистване на отпадните води“ (Alexandrova, 2017a).

Целта *на настоящата публикация е да се направи оценка на финансово-икономическите показатели, характеризиращи динамиката на развитието на ВиК дружествата по статистически райони в страната, с оглед разкриването на потенциала за концесиониране на предоставяните от тях водни услуги.*

Актуалността на изследването се обуславя от обществената значимост на водоснабдителната дейност, фактът, че тя представлява естествен монопол и свързаното с това регулиране от страна на КЕВР. Сравнителните изследвания в сектора на ВиК имат роля като инструмент за управление на равнище отрасъл, средство за преодоляване на информационната асиметрия между операторите и регулатора, както и за повишаване на ефективността на ниво оператор (Alexandrova, 2017b).

Изследването обхваща репрезентативна извадка на приблизително 87% от действащите 55 публични ВиК оператори в страната. Анализирани са данни на НСИ за финансово-икономическото състояние на ВиК дружествата по статистически райони на страната (съгласно класификацията NUTS 2

на ЕС) за периода 2003-2015 г. (NSI, 2017)[4], както и данни на КЕВР за отделните ВиК дружества за периода 2010-2015 г. (WERC, 2016).

Изложението представлява част от цялостно изследване по научен проект, по реда на Наредба №9 на МОН от 08.08.2013 г., с №НПИ-130/2014 г., на тема: „Концесията като фактор за развитие на сектор „Водоснабдяване и канализация“ в Р. България“.

Дейността на ВиК дружествата обобщено по статистически райони на страната се характеризира със следните **финансово-икономически показатели:**

1. Приходи от дейността (хил. лв.).
2. Разходи за дейността (хил. лв.).
3. Краен финансов резултат – печалба/загуба (хил. лв.).
4. Размер на вземанията (хил. лв.).
5. Размер на задълженията (хил. лв.).
6. Разходи за възнаграждения (хил. лв.).
7. Дългосрочни задължения към финансови предприятия (хил. лв.).
8. Стойност на ДМА (хил. лв.).
9. Активи в процес на изграждане (хил. лв.).
10. Задължения по финансов лизинг (хил. лв.).

За оценка на финансово-икономическата дейност на отделните ВиК дружества се използват:

- **финансово-икономически показатели;**
- **показатели за ефективно използване на човешките ресурси.**

Към финансово-икономически показатели на отделните ВиК дружества се отнасят следните показатели:

11. Разходи за дейността/Приходи от дейността (%);
12. Разходи за възнаграждения/Разходи за дейността (%);
13. Разходи за дейността/Средносписъчен брой на персонала (лв./човек);
14. Разходи за дейността/Подадена вода на входа на ВС (лв./1 куб. м. вода);
15. Разходи за дейността/Фактурирани водни количества (лв./1 куб. м. вода);
16. Несъбрани приходи/Приходи от дейността (%).

Към показателите за ефективно използване на човешките ресурси се отнасят:

17. Средносписъчен брой на персонала, осигуряващ водоснабдителни услуги/Общ брой потребители (1:10000).

18. Средносписъчен брой на персонала, осигуряващ канализационни услуги/Общ брой потребители (1:10000).

2. Анализ на финансово-икономически показатели общо за страната за периода 2003-2015 г.

Приходите от дейността на ВиК операторите общо за страната през разглеждания период варират между 383383 хил. лв. и 672379 хил. лв. (вж. Фиг. 1). Те нарастват средногодишно с 23374.42 хил. лв. при положителен средногодишен темп на прираста +4.60% (Изчислено от автора по данни от (NSI, 2017)).

[4] Данните са предоставени съгласно заявления на автора от 27.04.2015 г., 28.03.2016 г. и 22.05.2017 г., за предоставяне на статистическа информация, по райони и общо, за ВиК дружества в страната за периода 2003-2015 г.

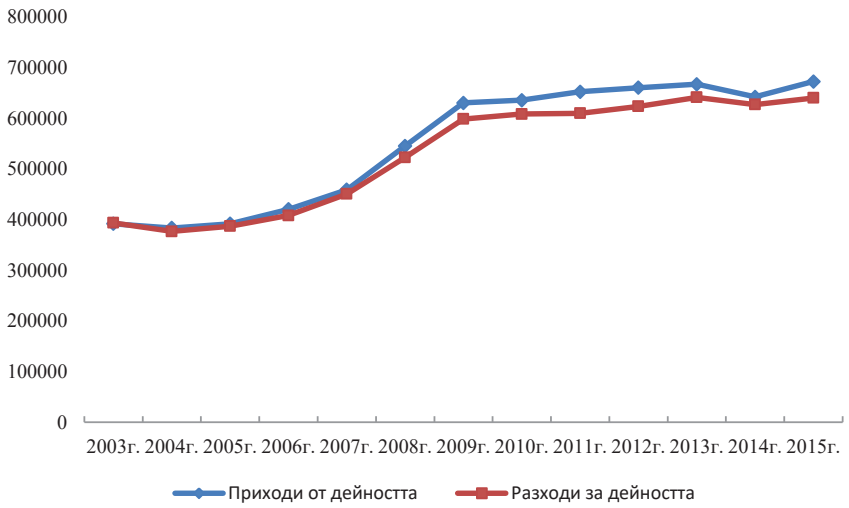

Фигура 1. Приходи и разходи на ВиК операторите за 2003-2015 г. (хил. лв.)

Източник: по предоставени данни от НСИ и изчисления на автора.

В динамиката на **разходите за дейността** се наблюдава аналогична тенденция на изменение в границите от 376654.00 хил. лв. до 641348.00 хил. лв. Средногодишният им абсолютен прираст възлиза на 20556.25 хил. лв., при положителен средногодишен темп на прираста +4.14%.

В началото на периода **крайният финансов резултат на всички ВиК дружествата в страната** е отрицателен и възлиза на минус 6384 хил. лв. През следващите години се наблюдава **тенденция на нарастване на финансовите резултати**, като през 2011 г. е достигната **максималната стойност** в размер на 37943 хил. лв. След това общата печалба на ВиК операторите намалява чувствително и това намаление през 2014 г. е над 3 пъти спрямо 2011 г. В края на 2015 г. тя достига 28939 хил. лв., като нарастването е над 2.4 пъти спрямо предходната година.

На Фигура 2 е показан възходящият тренд на крайния финансов резултат на ВиК операторите общо за страната за периода 2003-2015 г.

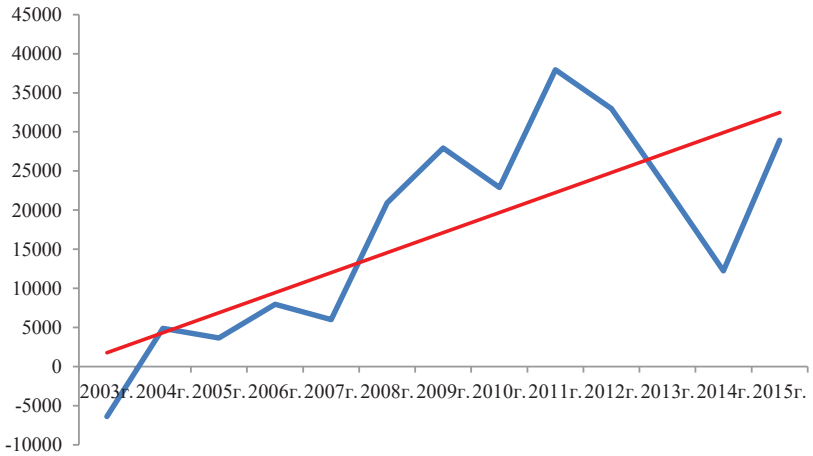

Фигура. 2. Краен финансов резултат на ВиК операторите в страната за периода 2003-2015 г. (хил. лв.)

Източник: по предоставени данни от НСИ и изчисления на автора.

Размерът на вземанията на ВиК операторите варира в тесни граници – от 132900 хил. лв. през 2003 г. до 166425 хил. лв. в края на периода.

Размерът на задълженията в началото на периода е 288872 хил. лв., а през 2010 г. е достигната максималната стойност от 456643 хил. лв., като това нарастване е 1.5 пъти спрямо 2003 г. От 2011 до края на периода се наблюдава плавна тенденция на намаляване на задълженията, които през 2015 г. възлизат на 391793 хил. лв.

Дългосрочните задължения към финансовите предприятия следват тенденцията на общия размер на задълженията през целия период. Те са най-големи през 2011 г. и възлизат на 187245 хил. лв., тогава се отчита близо **2 пъти** нарастване в сравнение с началото на периода. От 2012 г. до 2015 г. се наблюдава тенденция на плавно намаление на дългосрочните задължения, които през 2015 г. възлизат на 99240 хил. лв. (вж. Фиг. 3).

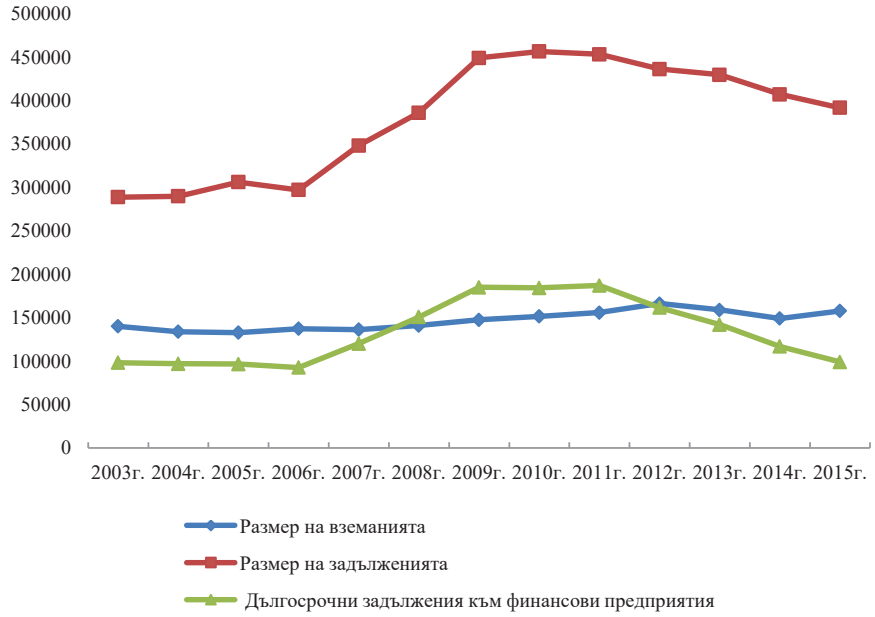

Фигура 3. Размер на вземанията и задълженията на предприятията от сектор „ВиК“ за периода 2003-2015 г. (хил. лв.)

Източник: по предоставени данни от НСИ и изчисления на автора.

ДМА на ВиК операторите варират в тесни граници – от 445023 хил. лв. в началото на периода до 582303 хил. лв. в края на периода. За **активите в процес на изграждане** са налични данни само за периода 2008 - 2015 г. Тези активи намаляват от 84079 хил. лв. през 2008 г. на 33265 хил. лв. през 2015 г., като това намаление е 2.5 пъти спрямо 2008 г. (вж. Фиг. 4). Засилва се тенденцията към привличането на ДМА за подпомагане на дейността чрез **финансов лизинг**. По принцип, това е положителна стъпка на дружествата, насочена към **привличането на по-широк набор от финансови инструменти**, в сравнение с механизмите за ползването и/или придобиването. В случая липсват конкретни данни за вида на активите, привлечени във ВиК сектора. Но според нас, финансовият лизинг може да бъде **негативна за обикновения данъкоплатец управленска активност**, когато се касае за целогодишното поддържане на транспортни средства и на строителна механизация.

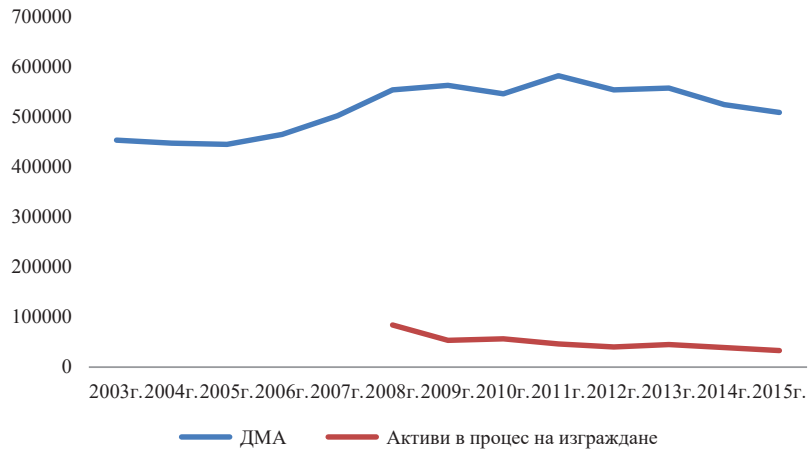

Фигура 4. ДМА и активи в процес на изграждане за периода 2003-2015 г. (хил. лв.)

Източник: по предоставени данни от НСИ и изчисления на автора.

3. Анализ на финансово-икономически показатели на ВиК операторите от Северозападния район

Приходите от дейността на ВиК операторите от **Северозападния район** са в границите 47723.00 - 69677.00 хил. лв. Налице е средногодишно нарастване с 1471.17 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +2.59%. В динамиката на **разходите за дейността** се наблюдава аналогична тенденция на изменение в границите 46358.00 - 67946.00 хил. лв. Налице е средногодишно нарастване с 1607.92 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +2.94% (Изчислено от автора по данни от (NSI, 2017)).

Финансовите резултати на ВиК операторите от Северозападния район през целия период са **положителни**, но от 2010 г. насам се наблюдава **тенденция на намаление. Средногодишният абсолютен прираст** е **отрицателен**, равен на минус 88.42 хил. лв. **Средногодишният темп на прираста** е също отрицателен, равен на минус 6.36%.

Трендът на крайния финансов резултат на **Северозападния район** за периода 2003-2015 г. (в хил. лв.) е представен на Фиг. 5.

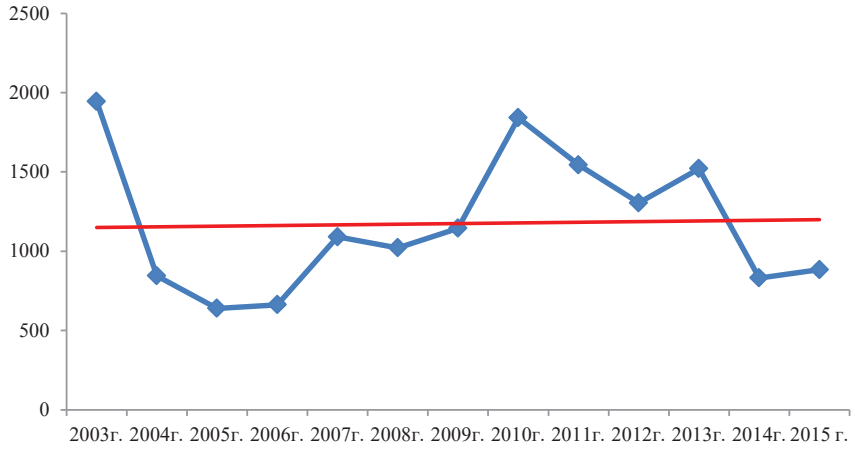

Фигура 5. Краен финансов резултат на Северозападния район за периода 2003-2015 г. (хил. лв.)

Източник: по предоставени данни от НСИ и изчисления на автора.

ДМА през разглеждания период са в границите от 51876.00 до 74735.00 хил. лв. Налице е **средногодишно нарастване** със 766.33 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +1.32%.

За ВиК операторите от **Северозападния район** показателят „*Разходите за дейността/Приходи от дейността*“ има стойност **над** 95%. Този показател отчита твърде сериозния проблем със **завишените разходи за дейността на ВиК дружествата в района** (вж. Фиг. 6).

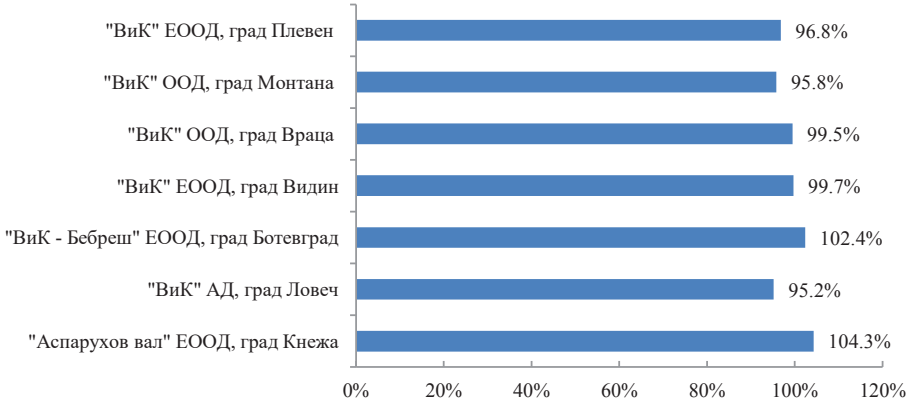

Фигура 6. Северозападен район – разходи за дейността/приходи от дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Делът на **разходите за възнаграждения от общите разходи за дейността** за всички ВиК оператори от този район са над 30% (вж. Фиг. 7). Той е най-голям за „ВиК – Бебреш“ ЕООД, гр. Ботевград – 49.5%, следван от „ВиК“ ЕООД, гр. Видин – 47.6% и „ВиК“ АД, гр. Ловеч – 41.0%.

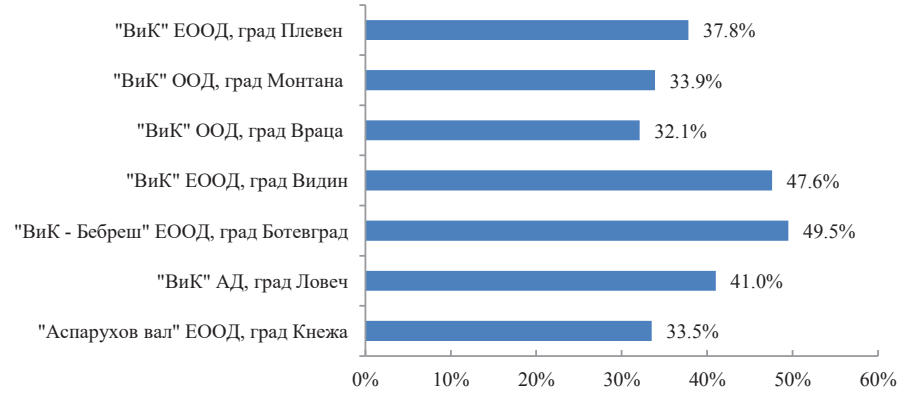

Фигура 7. Северозападен район – разходи за възнаграждения/разходи за дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към средносписъчния брой на персонала е много голямо за „ВиК“ ООД, гр. Враца – 28770.2 лв./човек, „ВиК“ АД, гр. Ловеч – 27908.9 лв./човек и „ВиК“ ООД, гр. Монтана – 25095.9 лв./човек (вж. Фиг. 8).

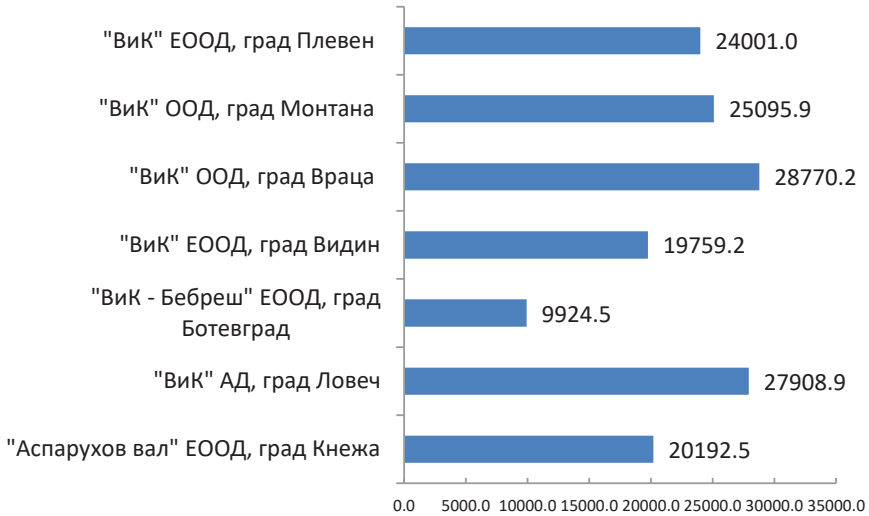

Фигура 8. Северозападен район – разходи за дейността/средносписъчен брой на персонала за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към количеството подадена вода на входа на ВС е голямо за „ВиК“ ЕООД, гр. Видин – 0.889 лв./м^3, „ВиК“ АД, гр. Ловеч – 0.758 лв./м^3) и „ВиК“ ЕООД, гр. Плевен – 0.722 лв./м^3.

Делът на разходите за дейността, съотнесен към фактурираните водни количества за всички ВиК оператори от този район е над 1-ца.

Делът на несъбраните приходи от общите приходи от дейността е над 20% за „ВиК“ ЕООД, гр. Плевен – 20.6%, „ВиК“ ООД, гр. Монтана – 30.3%, „ВиК – Бебреш“ ЕООД, гр. Ботевград – 21.8%, „ВиК“ АД, гр. Ловеч – 29.2%.

Експлоатационните показатели за ефективно използване на човешките ресурси показват, че за осигуряване на водоснабдителни и канализационни услуги се използват твърде различен брой служители от отделните ВиК оператори, които не се намират в предопределени преки зависимости както от броя на потребителите, така и от дължината на използваната и обслужвана водопроводна и/или канализационна мрежа.

Така например, прави впечатление, че най-малкото измежду седемте ВиК дружества, обслужващо най-ниския брой потребители и същевременно най-късата, в пъти от тази на останалите, водопроводна мрежа – „Аспарухов вал“ ЕООД, гр. Кнежа, използва сравнително висока за целта заетост на персонала – 34:10000, заемаща в низходящ ред трета позиция (вж. Фиг. 9).

Характерно за първите три по големина оператора – „ВиК“ ЕООД, гр. Плевен и „ВиК“ ООД, гр. Враца е, че използват сравнително пропорционален по размер брой на персонала за осигуряването на водоснабдителните услуги, в зависимост от броя на обслужваните потребители и дължината на използваната водопроводна мрежа, съответно – 49:10000 и 42:10000.

Много добри стойности на показателите за ефективно използване на човешките ресурси, спрямо останалите за района водни оператори, се наблюдават за „ВиК“ ЕООД, гр. Видин, заемащ трета позиция по брой на обслужваните потребители и последната – седма, по брой на персонала осигуряващ водоснабдителните услуги, с 23:10000.

Тези зависимости обаче не се запазват при осигуряването на канализационните услуги, където показателят е най-голям за четвъртия по брой на обслужваните потребители (114 765 на брой за 2015 г. по отчетни данни към (WERC, 2016)) и трети по дължина на обслужваната канализационна мрежа от 192

км. оператор – „ВиК“ ООД, гр. Монтана – 18:10000, следван от „Аспарухов вал“ ЕООД, гр. Кнежа – 12:10000 и „ВиК“ ООД, гр. Враца – 9:10000.

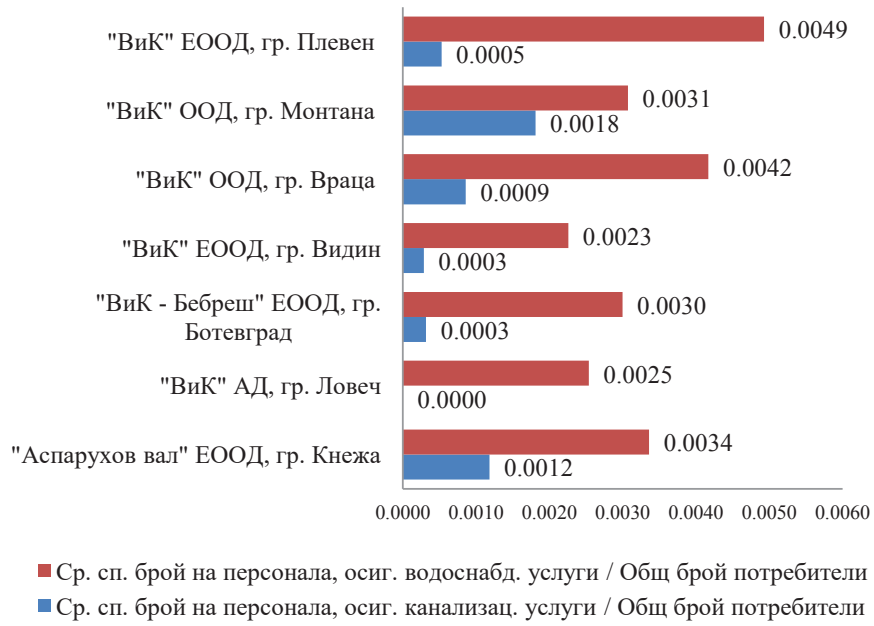

Фигура 9. Северозападен район – коефициенти за ефективно използване на човешките ресурси за периода 2010-2015 г. (1:10000)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

4. Анализ на финансово-икономически показатели на ВиК операторите от Северния централен район

Приходите от дейността на ВиК операторите от **Северен централен район** са в границите 49905.00 - 76429.00 хил. лв. Налице е средногодишно нарастване с 2047.83 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +3.29%. В динамиката на **разходите за дейността** се наблюдава аналогична тенденция на изменение в границите 50632.00 - 74811.00 хил. лв. Налице е средногодишно нарастване с 2000.83 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +3.29% (NSI, 2017).

Финансовите резултати на ВиК операторите от **Северния централен район** през периода 2004-2005 г. са **отрицателни**, докато през останалите години са положителни. До 2009 г. се наблюдава **положителна тенденция на нарастване,** а след това последователно намаление и увеличение, като в края на периода финансовите резултати нарастват над 2 пъти в сравнение с предходната година.

Средногодишният абсолютен прираст е **положителен**, равен на 104.75 хил. лв. **Средногодишният темп на прираста** е също **положителе**н, равен на 14.71%.

Възходящият положителен тренд на крайния финансов резултат за Северния централен район за периода 2003-2015 г. е представен на Фиг. 10.

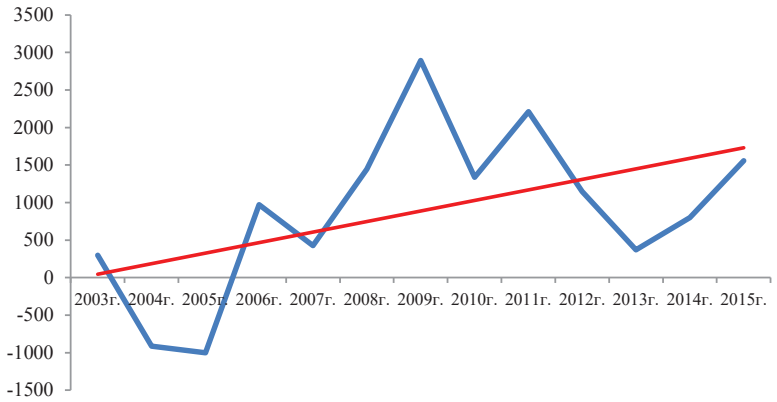

Фигура 10. Краен финансов резултат на Северен централен район за периода 2003-2015 г. (хил. лв.)

Източник: Персонални данни от НСИ и изчисления на автора.

ДМА през разглеждания период са в границите 75116.00 - 112381.00 хил. лв. Те **нарастват средногодишно** с 644.42 хил. лв. при **средногодишен темп на прираста** +0.79%.

За ВиК операторите от **Северния централен район** показателят „*Разходите за дейността/Приходи от дейността*“ отчита стойности **над 80**%. **Завишението на разходите за дейността на „Меден кладенец“ ЕООД, гр. Кубрат е 108.4**%, за „ВиК-Йовковци“ ООД, гр. В. Търново показателят е 100.6%, следван от „ВиК“ ООД, гр. Силистра – 99.2%, „ВиК“ ООД, гр. Исперих – 97.8%, „ВиК“ ООД, гр. Габрово – 95.6%. (вж. Фиг. 11).

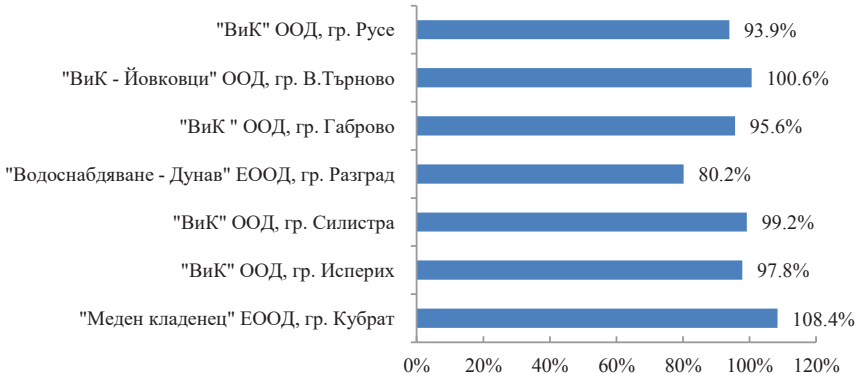

Фигура 11. Северен централен район – разходи за дейността/приходи от дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Делът на разходите за възнаграждения от разходите за дейността е над 50% за „ВиК – Йовковци“ ООД, гр. В. Търново и възлиза на 50.6%. С висок дял са също така „ВиК“ ООД, гр. Силистра – 44.8%, „ВиК“ ООД, гр. Габрово и „ВиК“ ООД, гр. Исперих – 40.3% (вж. Фиг. 12).

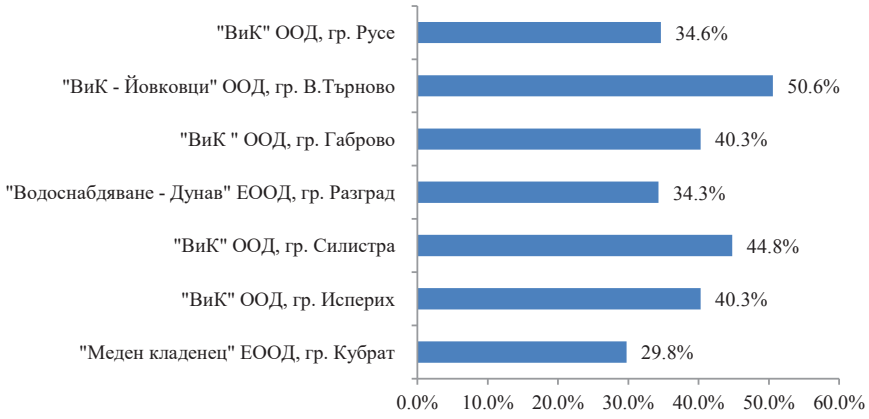

Фигура 12. Северен централен район – разходи за възнаграждения/разходи за дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към средносписъчния брой на персонала е много голямо за „ВиК“ ООД, гр. Русе – 39011.3 лв./човек. За „ВиК“ ООД, гр. Исперих то е 24580.4 лв./човек, а за „ВиК –Йовковци“ ООД, В. Търново е 24047.7 лв./човек (вж. Фиг. 13).

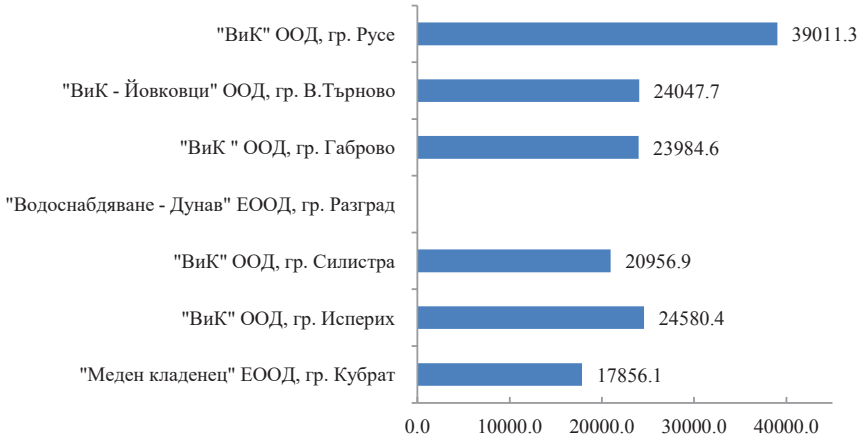

Фигура 13. Северен централен район – разходи за дейността/средносписъчен брой на персонала за периода 2010-2015 г.

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към количеството подадена вода на входа на ВС е голямо за „ВиК“ ООД, гр. Русе – 0.971 (лв./куб. м.), „ВиК“ ООД, гр. Силистра – 0.828 (лв./куб. м.) и „Меден кладенец“ ООД, гр. Кубрат – 0.806 (лв./куб. м.).

Делът на разходите за дейността, съотнесен към фактурираните водни количества за всички ВиК оператори от този район е над 1-ца. Той е най-голям за „ВиК“ ООД, гр. Исперих – 2.128, следван от „ВиК“ ООД, гр. Силистра – 1.896.

Делът на несъбраните приходи от общите приходи от дейността е **много голям** за „ВиК“ ООД Исперих – 32.2%, „ВиК Йовковци“ ООД, гр. Велико Търново – 24.4%, „ВиК ООД, гр. Габрово – 24.3%, за „Меден кладенец“ ЕООД, гр. Кубрат – 23.8%.

Експлоатационните показатели за ефективно използване на човешките ресурси показват, че за осигуряване на водоснабдителни услуги в „Меден кладенец“ ЕООД, гр. Кубрат делът на служителите към потребителите е 93:10000, а за **канализационни услуги** – 51:10000. За „ВиК“ ЕООД, гр. Габрово експлоатационният показател за водоснабдителни услуги е също голям – 46:10000, за „Водоснабдяване – Дунав“ ЕООД, гр. Разград е 44:10000, за „ВиК“ ООД, гр. Русе е 35:10000 (вж. Фиг. 14).

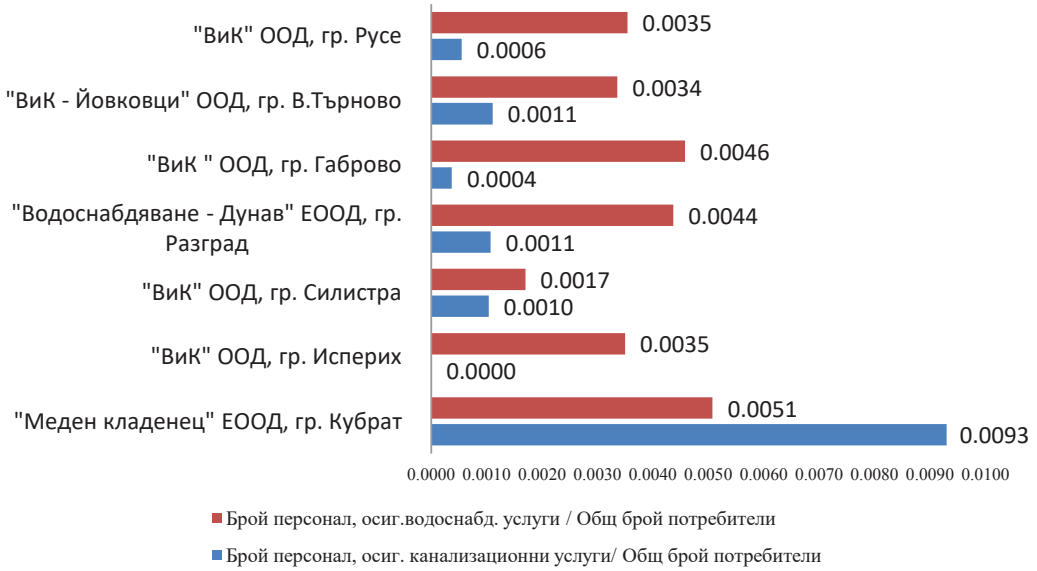

Фигура 14. Северен централен район – коефициенти за ефективно използване на човешките ресурси за периода 2010-2015 г. (1:10000)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

5. Анализ на финансово-икономически показатели на ВиК операторите от Североизточния район

Приходите от дейността на ВиК операторите от **Североизточния район** са в границите 52773.00 - 109028.00 хил. лв. Средногодишният абсолютен прираст е положителен и възлиза на 4687.92 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +6.23%. **Разходите за дейността** варират в границите 55418.00 - 107774.00 хил. лв. Те нарастват средногодишно с 4344.82 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +5.70 (Изчислено от автора по данни от (NSI, 2017)).

Финансовите резултати на ВиК операторите от Североизточния район имат негативна тенденция на развитие. В началото на периода те са отрицателни и възлизат на минус 2739 хил. лв., а през 2004 г. са 214 хил. лв. През 2005 г. отново са отрицателни – минус 371 хил. лв. От 2006 до 2009 г. те нарастват 4 пъти и достигат максимума от 2872 хил. лв. От 2010 до 2014 г. се наблюдава отново тенденция на намаление, като през 2014 г. те достигат минимума в размер на минус 5443 хил. лв. През 2015 г. е достигната печалба в размер на 957 хил. лв. **Средногодишният абсолютен прираст** е **отрицателен** – минус 245.82 хил. лв. **Средногодишният темп на прираста** е също отрицателен, равен на минус 8.32%.

Фиг. 15 представя общата тенденция на намаление на крайния финансов резултат на Североизточния район за разглеждания период.

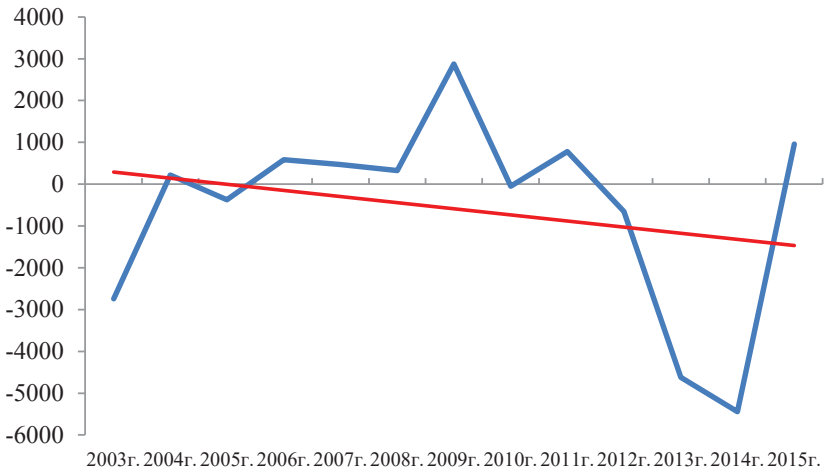

Фигура 15. Краен финансов резултат на Североизточния район за периода 2003-2015 г. (хил. лв.)

Източник: по предоставени данни от НСИ и изчисления на автора.

ДМА са в границите 75133.00 - 100446.00 хил. лв. За тях средногодишният абсолютен прираст възлиза на 1091.09 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +1.04%.

За ВиК операторите от **Североизточния район** показателят „*Разходите за дейността/Приходи от дейността*“ отчита изключително големи стойности **над 97**%. **Завишението на разходите за дейността на „ВиК“ ЕООД, гр. Добрич е 103.9**%, за „ВиК“ ООД, гр. Шумен показателят е 101.5%, следван от „ВиК“ ООД, гр. Варна – 100.5% и „ВиК“ ООД, гр. Търговище – 97.0% (вж. Фиг. 16).

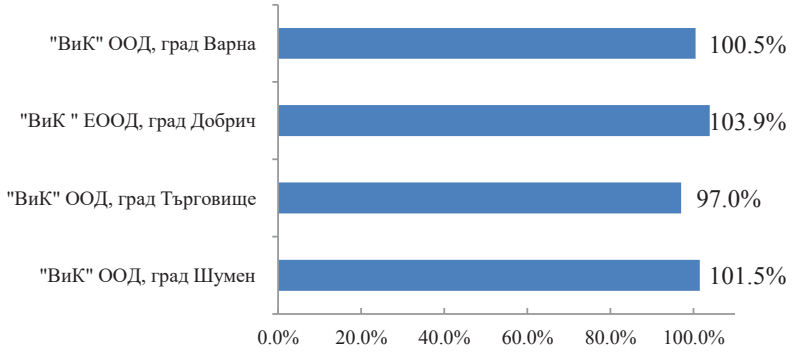

Фигура 16. Североизточен район – разходи за дейността/приходи от дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Делът на **разходите за възнаграждения от общите разходи за дейността** за всички ВиК оператори от този район е над 23% (вж. Фиг. 17). Той е най-голям за „ВиК“ ООД, гр. Варна – 42.6%, следван от „ВиК“ ООД, гр. Търговище – 40.0% и „ВиК“ ООД, гр. Шумен – 33.0%, а е най-малък за „ВиК“ ЕООД, гр. Добрич – 23.8%.

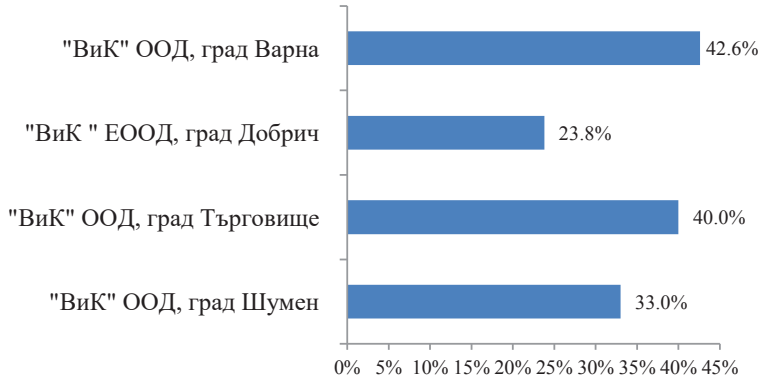

Фигура 17. Североизточен район – разходи за възнаграждения/разходи за дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към средносписъчния брой на персонала е много голямо за „ВиК“ ООД, гр. Шумен – 32719.7 лв./човек, за „ВиК“ ООД, гр. Търговище е 29550.9 лв./човек, а за „ВиК“ ООД, гр. Варна – 28474.1 лв./човек (вж. Фиг. 18).

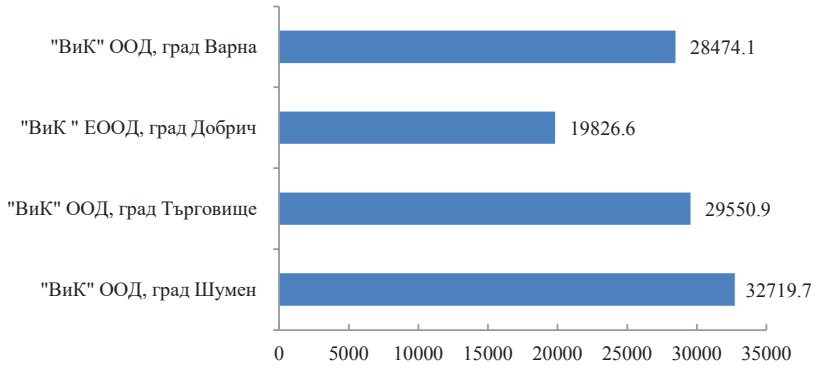

Фигура 18. Североизточен район – разход и за дейността/средносписъчен брой на персонала за периода 2010-2015 г.

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към количеството подадена вода на входа на ВС е голямо за „ВиК“ ООД Търговище – 0.796 лв./м^3, за „ВиК“ ООД, гр. Шумен – 0.723 лв./м^3), за „ВиК“ ООД, гр. Варна – 0.598 лв./м^3.

Делът на разходите за дейността, съотнесен към фактурираните водни количества за всички ВиК оператори от този район е над 1.7. Той е най-голям за „ВиК“ ЕООД, гр. Добрич – 2.592, следван от „ВиК“ ООД, гр. Шумен – 2.293 и „ВиК“ ООД, гр. Търговище – 2.010. ЗА „ВиК“ ООД, гр. Варна е 1.796.

Делът на несъбраните приходи от общите приходи от дейността е над 16% – за „ВиК“ ЕООД Добрич – 27.1%, за „ВиК“ ООД Варна – 16.5%, за „ВиК“ ООД, гр. Шумен – 16.3% и за „ВиК“ ООД, гр. Търговище – 12.8%.

Експлоатационните показатели за ефективно използване на човешките ресурси показват, че за осигуряване на водоснабдителни услуги се използват голям брой служители в малките областни градове. За „ВиК“ ООД, гр. Търговище показателят е най-голям – 50:10000, а за „ВиК“ ООД, гр. Шумен експлоатационният показател за водоснабдителни услуги е 40:10000, а за „ВиК“ ООД, гр. Варна е 33:10000. За канализационни услуги показателят е най-голям за „ВиК“ ООД, гр. Варна – 18:10000, за

„ВиК“ ЕООД, гр. Добрич е 6:10000, за „ВиК“ ООД, гр. Търговище – и „ВиК“ ООД, гр. Шумен – 4:10000. (вж. Фиг. 19).

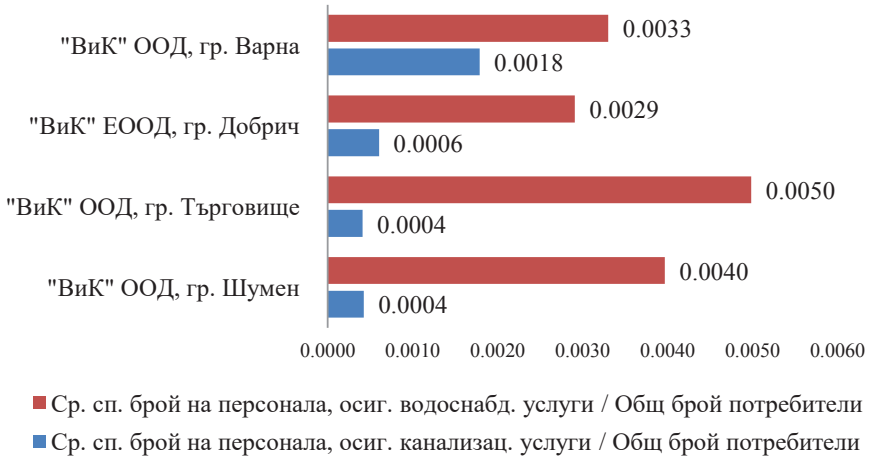

Фигура 19. Североизточен район – коефициенти за ефективно използване на човешките ресурси за периода 2010-2015 г. (1:10000)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

6. Анализ на финансово-икономически показатели на ВиК операторите от Югоизточния район

Анализът на основните показатели за финансово-икономическото състояние на ВиК дружествата, попадащи в обхвата на Югоизточния статистически район разкрива следните основни стопански резултати и тенденции.

Приходите от дейността на ВиК операторите варират в границите 64603.00 - 103051.00 хил. лв. Средногодишният абсолютен прираст е положителен и възлиза на 1676.58 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +1.85%. **Разходите за дейността** са в границите 62038.00 - 101381.00 хил. лв. Те нарастват средногодишно с 2056.17 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +2.39% (Изчислено от автора по данни от (NSI, 2017)).

Финансовите резултати са най-големи в началото на периода и възлизат на 4570.00 хил. лв. През периода 2004-2006 г. се наблюдава негативна тенденция на намаление на финансовите резултати, които през 2006 г. достигат 1525 хил. лв. През периода 2007-2009 г. се наблюдават колебания в развитието, а през 2010-2011 г. са достигнати нови увеличения от 2797 хил. лв. и 2882 хил. лв. През периода 2012 -2014 г. ВиК операторите от този район намаляват своите печалби, което води до намаляване на общия им финансов резултат, като през 2014 г. е достигнат минимума в размер на 1171 хил. лв. През 2015 г. е достигнато слабо увеличение на финансовите резултати, възлизащи на 1478 хил. лв. **Средногодишният абсолютен прираст** е **отрицателен** – минус 257.67 хил. лв., а **средногодишният темп на прираста** е минус 8.98%.

Негативният тренд на крайния финансов резултат на Югоизточния район за периода 2003-2015 г. е показан на Фиг. 20.

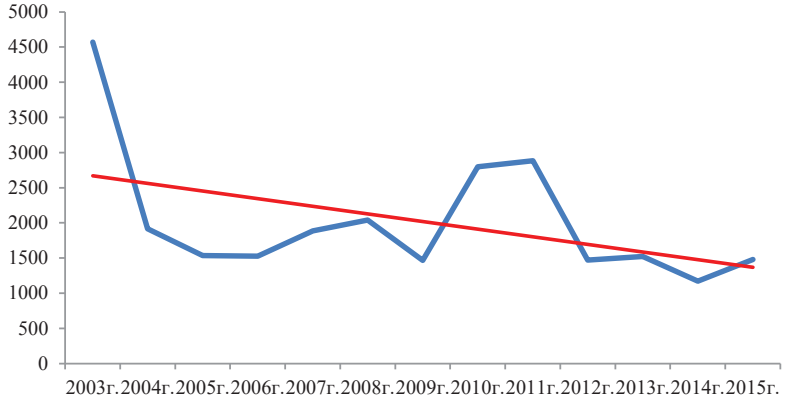

Фигура 20. Краен финансов резултат на Югоизточния район за периода 2003-2015 г. (хил. лв.)
Източник: по предоставени данни от НСИ и изчисления на автора.

ДМА на ВиК дружествата от **Югоизточния район** са в границите 83530.00 - 157276.00 хил. лв. За тях средногодишният абсолютен прираст възлиза на 3248.67 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +3.00%.

Показателят „*Разходите за дейността/Приходи от дейността*“ за ВиК дружествата от Югоизточния район е **над 90**%. За „ВиК“ ООД, гр. Сливен е 98.9%, за „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол – 97.9%, за „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора – 96.9% и за „ВиК“ ЕАД, гр. Бургас – 91.9%. (вж. Фиг. 21). Тези високи стойности на показателя показват силно намалената способност или липсата на такава за акумулиране на собствени средства за осъществяване на инвестиционна дейност.

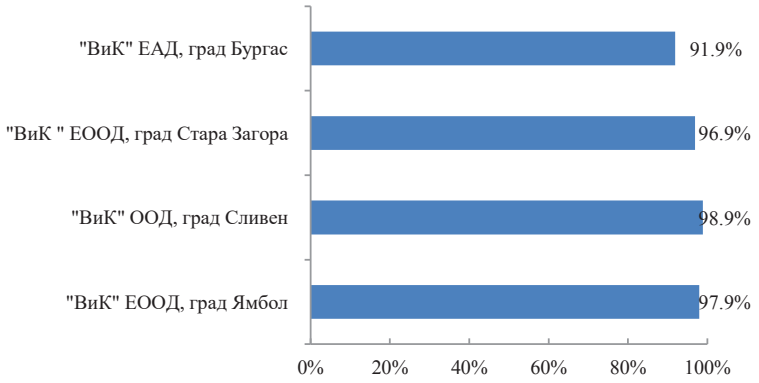

Фигура 21. Югоизточен район – разходи за дейността/приходи от дейността за периода 2010-2015 г. (%)
Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Делът на **разходите за възнаграждения от общите разходи за дейността** за всички ВиК оператори от този район е над 35% (вж. Фиг. 22). Той е най-голям за „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол – 38.7%, следван от „ВиК“ ООД, гр. Сливен – 36.9%, „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора – 36.3% и е най-малък за „ВиК“ ЕАД, гр. Бургас – 35.5%.

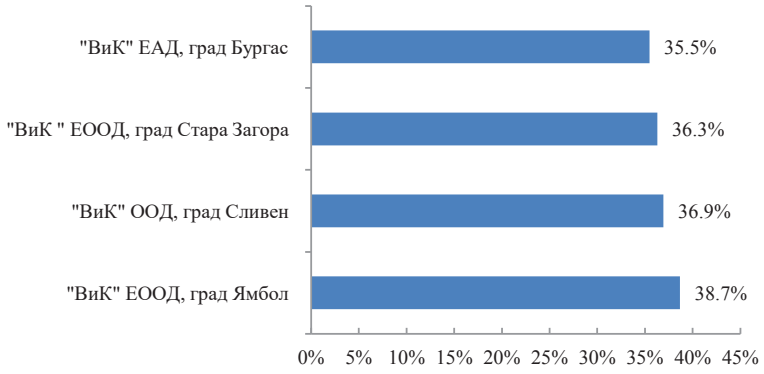

Фигура 22. Югоизточен район – разходи за възнаграждения/разходи за дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към средносписъчния брой на персонала е много голямо за „ВиК“ ЕОД, гр. Бургас – 36364.3 лв./човек, за „ВиК“ ООД, гр. Сливен е 31556.0 лв./човек, а за „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора е 29671.0 лв./човек и за „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол е най-малко – 25739.3 лв./човек (вж. Фиг. 23).

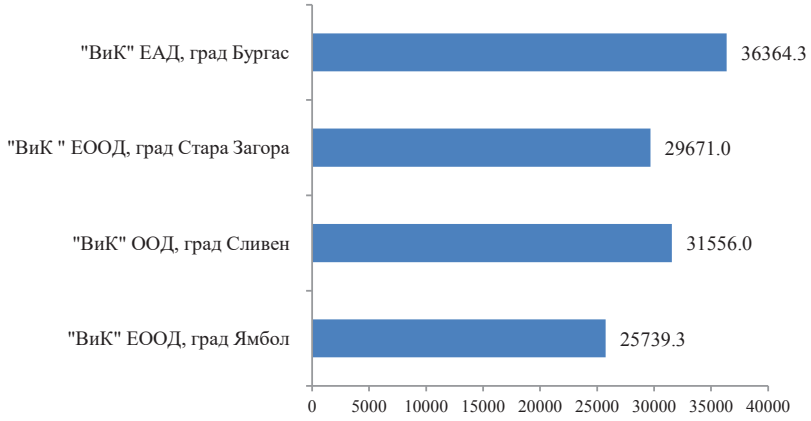

Фигура 23. Югоизточен район – разходи за дейността/средносписъчен брой на персонала за периода 2010-2015 г.

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към количеството подадена вода на входа на ВС е голямо за „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора – 0.966 лв./куб. м. и „ВиК“ ЕАД, гр. Бургас – 0.688 лв./куб. м.

Делът на разходите за дейността, съотнесен към фактурираните водни количества за всички ВиК оператори от този район е над 1-ца. Той е най-голям за „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора – 1.957, следван от „ВиК“ ООД, гр. Сливен – 1.891 и „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол – 1.651.

Делът на несъбраните приходи от общите приходи от дейността е **най-голям** за „ВиК“ ООД Сливен – 59.2%, следван от „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол – 29.3% и „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора –15.2%, а е най-малък за „ВиК“ ЕАД, гр. Бургас – 6.8%.

Експлоатационните показатели за използване на човешките ресурси показват, че се използва голям брой служители от отделните ВиК дружества. Съотношението на броя на служители към общия брой потребители на водоснабдителни услуги е най-голямо за „ВиК“ ЕОД, гр. Бургас – 41:10000. За

„ВиК“ ООД, гр. Сливен то е 39:10000, за „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора – 36:10000 и най-малко за „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол –24:10000 (вж. Фиг. 24). Показателят за използваните човешки ресурси при доставянето на канализационни услуги е най-голям при за „ВиК“ ЕАД Бургас и се равнява на 18:10000 и най-малък за „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол – 2:10000.

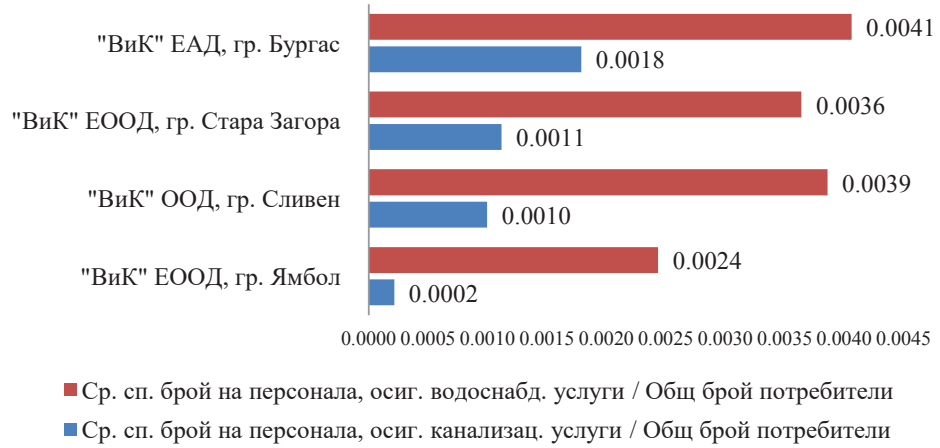

Фигура 24. Югоизточен район – коефициенти за ефективно използване на човешките ресурси за периода 2010-2015 г. (1:10000)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

7. Анализ на финансово-икономически показатели на ВиК операторите от Югозападния район

Приходите от дейността на ВиК операторите от **Югозападния район** варират в широки граници: 101144.00 - 233818.00 хил. лв. Средногодишният абсолютен прираст е положителен и възлиза на 9910.83 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +6.69%. **Разходите за дейността** са в границите 104405.00 - 207776.00 хил. лв. Те нарастват средногодишно с 6965.67 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +4.76% (Изчислено от автора по данни от (NSI, 2017)).

Финансовите резултати в началото на разглеждания период са отрицателни и възлизат на минус 11000 хил. лв. През следващите години те са само положителни. През периода 2004 - 2011 г. се наблюдава тенденция на стъпаловидно нарастване на финансовите резултати, като през 2011 г. е достигнат максимума в размер на 29729 хил. лв. През периода 2012 - 2014 г. има намаление на финансовите резултати до 16124 хил. лв., а през 2015 г. е достигнато увеличение в размер на 22525 хил. лв. **Средногодишният абсолютен прираст** е **положителен** и възлиза на 2793.75 хил. лв. при **средногодишен темп на прираста** + 6.15%.

Положителният тренд на крайния финансов резултат на Югозападния район за периода 2003 - 2015 г., в хил. лв., е показан на Фиг. 25.

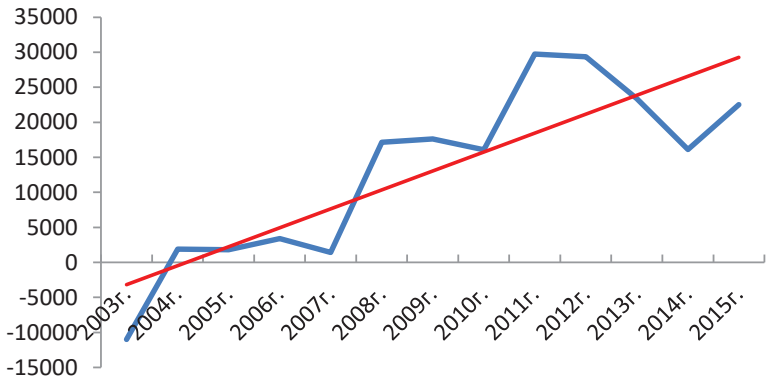

Фигура 25. Краен финансов резултат на Югозападния район за периода 2003-2015 г. (хил. лв.)
Източник: по предоставени данни от НСИ и изчисления на автора.

ДМА са в границите 62405.00 - 99408.00 хил. лв. При тях се наблюдава тенденция на намаление средно с 2171 хил. лв. при средногодишен темп на прираста минус 2.85%.

Показателят „*Разходите за дейността/Приходи от дейността*“ за ВиК дружествата от Югозападния район е **над 60**%. За „Софийска вода“ АД той е най-малък – 61.7%, следван от „Кюстендилска вода“ ЕООД, гр. Кюстендил – 76.9% и „ВиК“ ЕООД, гр. Дупница – 99.7%. Това съотношение надхвърля 00% за „ВиК“ ООД, гр. Перник – 100.1% и за „ВиК“ ЕООД, гр. Благоевград – 102.2% (вж. Фиг. 26).

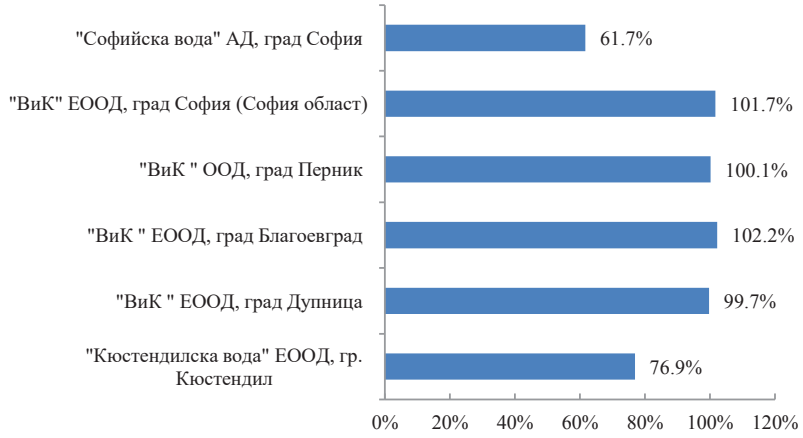

Фигура 26. Югозападен район – разходи за дейността/приходи от дейността за периода 2010-2015 г. (%)
Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Делът на **разходите за възнаграждения от общите разходи за дейността** е около 40%. Изключение прави „Софийска вода“ АД с 20.2%. На второ място се нарежда „ВиК“ ООД, гр. Перник с 30.2%. С най-голям дял е „ВиК“ ЕООД, гр. Благоевград с 51.5%, следвано от „ВиК“ ЕООД, гр. Дупница – 46.2%, „Кюстендилска вода“ ЕООД, гр. Кюстендил с 46.1% и „ВиК“ ЕООД, град София (София област) – с 46.0% (вж. Фиг. 27).

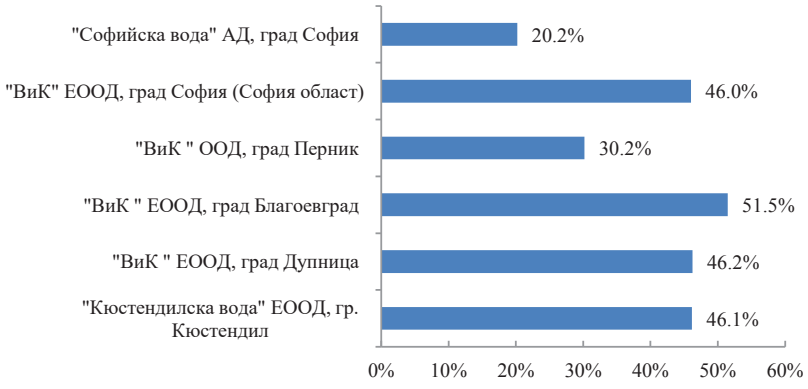

Фигура 27. Югозападен район – разходи за възнаграждения/разходи за дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към средносписъчния брой на персонала е най-голямо за „Софийска вода“ АД, гр. София – 44620.1 лв./човек. За останалите ВиК дружества то е значително по-малко. За „ВиК“ ООД, гр. Перник е 25815.5 лв./човек, следвано от „ВиК“ ЕООД, гр. Благоевград – 24667.4 лв./човек, „ВиК“ ЕООД, гр. София (София област) – 19975.3 лв./човек, „ВиК“ ЕООД, гр. Дупница – 19268.1 лв./човек и „Кюстендилска вода“ ЕООД, гр. Кюстендил – 15888.6 лв./човек (вж. Фиг. 28).

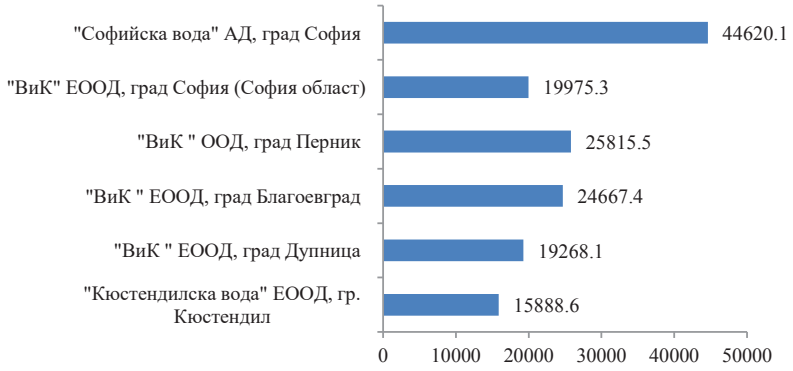

Фигура 28. Югозападен район – разходи за дейността/средносписъчен брой на персонала за периода 2010-2015 г.

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към количеството подадена вода на входа на ВС е най-голямо за „ВиК“ ЕООД Благоевград – 0.568 лв./куб. м. и „Кюстендилска вода“ ЕООД, гр. Кюстендил – 0.528 лв./куб. м.

Делът на разходите за дейността, съотнесен към фактурираните водни количества за всички ВиК оператори, с изключение на „Софийска вода“ АД, е над 1-ца. Той е най-голям за „Кюстендилска вода“ ЕООД Кюстендил – 1.475, следван от „ВиК“ ООД Перник – 1.384 и „ВиК“ ЕООД Благоевград – 1.347.

Делът на несъбраните приходи от общите приходи от дейността е **най-голям** за „ВиК“ ООД Перник – 44.7%, следвано от „Кюстендилска вода“ ЕООД Кюстендил – 33.8%, докато при „Софийска вода“ АД е 29.3%.

Експлоатационният показател за ефективно използване на човешките ресурси за осигуряване на водоснабдителни услуги е най-голям при „Кюстендилска вода“ ЕООД, гр. Кюстендил – 44:10000, следвано от „ВиК“ ЕООД, гр. София (София област) – 39:10000, „ВиК“ ЕООД, гр. Благоевград – 34:10000, „ВиК“ ООД, гр. Перник – 32:10000, „ВиК“ ЕООД, гр. Дупница – 20:10000. С най-малък персонал за осигуряване на водоснабдителни услуги е „Софийска вода“ АД – 11:10000. За **канализационни услуги** с най-голям показател е „ВиК“ ЕООД, София област – 16:10000, следвано от „ВиК“ ЕООД, гр. Дупница – 15:10000 и „Кюстендилска вода“ ЕООД, гр. Кюстендил – 14:10000. С най-малък показател при канализационните услуги е „Софийска вода“ АД – 4:10000 (вж. Фиг. 29).

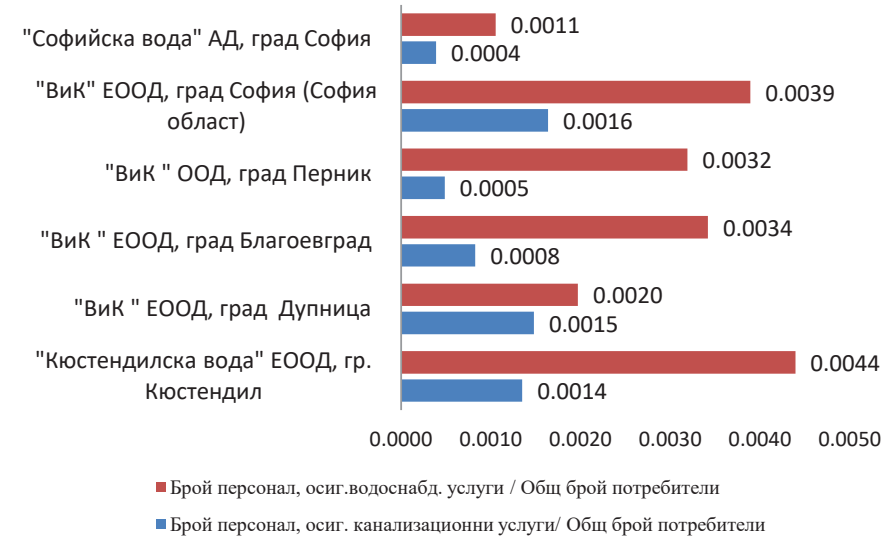

Фигура 29. Югозападен район – коефициенти за ефективно използване на човешките ресурси за периода 2010-2015 г. (1:10000)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

8. Анализ на финансово-икономически показатели на ВиК операторите от Южния централен район

В Южния централен район приходите от дейността варират в границите 55281.00 – 98242.00 хил. лв. Средногодишният абсолютен прираст е положителен и възлиза на 3580.08 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +4.91%. **Разходите за дейността** са в границите 54040.00 – 96792.00 хил. лв. Те нарастват средногодишно с 3562.67 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +4.98% (Изчислено от автора по данни от (NSI, 2017)).

Финансовите резултати се характеризират с постоянни колебания, като през 2008 г. и 2014 г. те достигат отрицателни стойности – минус 1027 хил. лв. и минус 1234 хил. лв. През 2009 г., след достигнатия минимум в предходната година, се наблюдава рязко увеличение и е достигната максималната стойност от 1942 хил. лв. А в края на 2015 г. е налице печалба в размер на 1538 хил. лв.

Негативният тренд на крайния финансов резултат за Южния централен район за периода 2003-2015 г., в хил. лв., е представен на Фиг. 30.

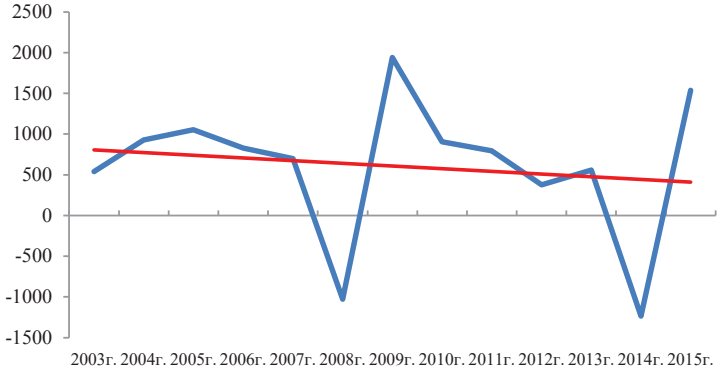

Фигура 30. Краен финансов резултат на Южен централен район за периода 2003-2015 г. (хил. лв.)

Източник: по предоставени данни от НСИ и изчисления на автора.

ДМА са в границите 61506.00 - 90330.00 хил. лв. При тях се наблюдава тенденция на нарастване средногодишно с 1269.83 хил. лв. при средногодишен темп на прираста +1.77%.

Показателят „*Разходите за дейността/Приходи от дейността*“ за **всички ВиК дружествата от Южния централен район е над 90**%. За „ВиК“ ООД, гр. Кърджали е 104.6%, за „ВиК“ ЕООД, гр. Пловдив – 104.2%, за „ВиК“ ООД, гр. Димитровград – 102.2%. За останалите дружества този коефициент е по-малък, но пак стойностите са големи и са над 90% – за „ВиК“ ЕООД, гр. Хасково – 99.0%, За „ВиК“ ООД, гр. Смолян – 97.7% и за „ВиК“ ЕООД, гр. Пазарджик – 93.3% (вж. Фиг. 31).

Фигура 31. Южен централен район – разходи за дейността/приходи от дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Делът на **разходите за възнаграждения от общите разходи за дейността** за различните дружества е различен. С най-голям дял е „ВиК“ ООД, гр. Кърджали – 55.7%, следвано от „ВиК“ ЕООД, гр. Смолян – 48.6%, „ВиК“ ООД, гр. Хасково – 48.4%. Останалите 3 дружества имат по-ниски показатели, които са над 30% (вж. Фиг. 32).

Фигура 32. Южен централен район – разходи за възнаграждения/разходи за дейността за периода 2010-2015 г. (%)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на *разходите за дейността към средносписъчния брой на персонала* е най-голямо за „ВиК“ ЕООД, гр. Пловдив – 36712.6 лв./човек, следвано от „ВиК“ ЕООД, гр. Пазарджик – 29625.8 лв./човек, „ВиК“ ЕООД, гр. Хасково – 23213.5 лв./човек, „ВиК“ ООД, гр. Димитровград – 20557.0 лв./човек, „ВиК“ ООД, гр. Кърджали – 20227.1 лв./човек и е най-малко за „ВиК“ ЕООД, гр. Смолян – 17497.6 лв./човек (вж. Фиг. 33).

Фигура 33. Южен централен район – разходи за дейността/средносписъчен брой на персонала за периода 2010-2015 г.

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

Отношението на разходите за дейността към количеството подадена вода на входа на ВС е най-голямо за „ВиК“ ЕООД Хасково – 0.976 лв./куб. м., „ВиК“ ЕООД Смолян – 0.755 лв./куб. м. и „ВиК“ ООД, гр. Кърджали – 0.668.

Делът на разходите за дейността, съотнесен към фактурираните водни количества за всички ВиК оператори е над 1-ца. Той е най-голям за „ВиК“ ЕООД, гр. Хасково – 1.963, следван от „ВиК“ ООД, гр. Димитровград – 1.453 и „ВиК“ ООД, гр. Кърджали – 1.348.

Делът на несъбраните приходи от общите приходи от дейността е голям за „ВиК“ ЕООД, гр. Хасково – 30.3%, за „ВиК“ ЕООД, гр. Пловдив – 24.5% и за „ВиК“ ЕООД, гр. Пазарджик – 22.3%.

Експлоатационният показател за ефективно използване на човешките ресурси за осигуряване на водоснабдителни услуги е най-голям за „ВиК“ ООД, гр. Смолян – 63:10000, следвано от „ВиК“ ЕООД, гр. Хасково – 45:10000, „ВиК“ ООД, гр. Кърджали – 39:10000, „ВиК“ ООД, гр. Димитровград – 33:10000,

„ВиК“ ЕООД, гр. Пазарджик – 27:10000 и „ВиК“ ЕООД, гр. Пловдив – 25:10000. За **канализационни услуги** с най-голям показател е „ВиК“ ЕООД, гр. Смолян – 10:10000, а с най-малък – „ВиК“ ЕООД, гр. Хасково – 1:10000 (вж. Фиг. 34).

Фигура 34. Южен централен район – коефициенти за ефективно използване на човешките ресурси за периода 2010-2015 г. (1:10000)

Източник: по данни на КЕВР и изчисления на автора.

9. Заключение

Анализът по показателите, отчитащи финансово-икономическото развитие на ВиК дружествата през периода 2003-2015 г. дава основание да се направят следните **обобщени изводи и оценки** за развитието на водния сектор в страната:

1. Финансово-икономическото развитие на ВиК дружествата в страната през разглеждания период протича **неравномерно** и се характеризира с **множество нерешени проблеми**, стоящи пред водния сектор в продължение на дълъг период от време.

2. На основата на обобщаване на получените резултати се наблюдава **тенденция на нарастване на крайния финансов резултат** на ВиК дружествата в страната, **намаляване на вземанията** и **плавна тенденция на намаляване на дългосрочните задължения към финансовите предприятия**. Същевременно се засилва тенденцията към привличането на ДМА за подпомагане на дейността чрез **финансов лизинг**, което е положителна стъпка на дружествата, насочена към **привличането на по-широк набор от финансови инструменти.**

3. **Показателят** „*Разходи за дейността/Приходи от дейността*“ отчита **завишени разходи** на ВиК дружествата. Средногодишните стойности на показателя за всички дружества по статистически райони са следните: Северозападен район – над 95%; Северен централен район – над 80%; Североизточен район – над 95%; Югоизточен район – над 90%; Югозападен район – над 60%; Южен централен район – над 90%. За някои от ВиК дружествата се отчитат стойности на показателя над 100%. Към тях се отнасят: от **Северозападния район** – „ВиК – Бебреш“ ЕООД, гр. Ботевград – 102.4%, „Аспарухов вал“ ЕООД, гр. Кнежа – 104.3%; от **Северния централен район** – от „ВиК – Йовковци“ ООД, гр. В. Търново – 100.6%, „Меден кладенец“ ЕООД, гр. Кубрат – 108.4%; от **Североизточния район** - „ВиК“ ЕООД, гр. Добрич – 103.9%, „ВиК“ ООД, гр. Шумен - 101.5%, „ВиК“ ООД, гр. Варна – 100.5%; от **Югозападния район** – за „ВиК“ ООД, гр. Перник – 100.1% и „ВиК“ ЕООД, гр. Благоевград – 102.2%;от **Южния централен район** – „ВиК“ ООД, гр. Кърджали е 104.6%, за „ВиК“ ЕООД, гр. Пловдив – 104.2%, за „ВиК“ ООД, гр. Димитровград – 102.2%.

4. **Показателят** „*Разходи за възнаграждения/Разходи за дейността*“ отчита **завишени разходи** за възнаграждения при някои от ВиК дружествата. За всички дружества от **Северозападния район** стойностите му са над 30%. Той е най-голям за „ВиК – Бебреш“ ЕООД, гр. Ботевград – 49.5%, следван от

„ВиК“ ЕООД, гр. Видин – 47.6% и „ВиК“ АД, гр. Ловеч – 41.0%. За **Северния централен район** този показател има стойности над 50%. За „ВиК – Йовковци“ ООД, гр. В. Търново е 50.6%. С висок дял са също така „ВиК“ ООД, гр. Силистра – 44.8%, „ВиК“ ООД, гр. Габрово и „ВиК“ ООД, гр. Исперих – 40.3%. За **Североизточния район** показателят има стойности над 23%. Той е най-голям за „ВиК“ ООД, гр. Варна – 42.6%, следван от „ВиК“ ООД, гр. Търговище – 40.0% и „ВиК“ ООД, гр. Шумен – 33.0%. За **Югоизточния район** е над 35% – за „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол – 38.7%, „ВиК“ ООД, гр. Сливен – 36.9%, „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора – 36.3% и е най-малък за „ВиК“ ЕАД, гр. Бургас – 35.5%. За **Югозападния район** показателя има стойности около 40%. Той е най-голям за „ВиК“ ЕООД, гр. Благоевград – 51.5%, „ВиК“ ЕООД, гр. Дупница – 46.2%, „Кюстендилска вода“ ЕООД, гр. Кюстендил – 46.1% и „ВиК“ ЕООД, град София (София област) – 46.0%. Изключение прави „Софийска вода“ АД с 20.2%. За **Южния централен район** с най-голям показател са „ВиК“ ООД, гр. Кърджали – 55.7%, „ВиК“ ЕООД, гр. Смолян – 48.6% и „ВиК“ ООД, гр. Хасково – 48.4%.

5. **Показателят** „*Разходи за дейността/Средносписъчен брой на персонала*“ има завишени стойности от **Северозападния район** за „ВиК“ ООД, гр. Враца – 28770.2 лв./човек, „ВиК“ АД, гр. Ловеч – 27908.9 лв./човек и „ВиК“ ООД, гр. Монтана – 25095.9 лв./човек; от **Северния централен район** за „ВиК“ ООД, гр. Русе – 39011.3 лв./човек, „ВиК“ ООД, гр. Исперих – 24580.4 лв./човек, „ВиК – Йовковци“ ООД, В. Търново – 24047.7 лв./човек; от **Североизточния район** за „ВиК“ ООД, гр. Шумен – 32719.7 лв./човек, за „ВиК“ ООД, гр. Търговище – 29550.9 лв./човек, „ВиК“ ООД, гр. Варна – 28474.1 лв./човек; от **Югоизточния район** за „ВиК“ ЕОД, гр. Бургас – 36364.3 лв./човек, „ВиК“ ООД, гр. Сливен - 31556.0 лв./човек, за „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора – 29671.0 лв./човек; от **Югозападния район** за „Софийска вода“ АД, гр. София – 44620.1 лв./човек. За останалите ВиК дружества то е значително по-малко. За „ВиК“ ООД, гр. Перник – 25815.5 лв./човек, за „ВиК“ ЕООД, гр. Благоевград – 24667.4 лв./човек; от **Южния централен район** – за „ВиК“ ЕООД, гр. Пловдив – 36712.6 лв./човек, „ВиК“ ЕООД, гр. Пазарджик – 29625.8 лв./човек, „ВиК“ ЕООД, гр. Хасково – 23213.5 лв./човек, „ВиК“ ООД, гр. Димитровград – 20557.0 лв./човек, „ВиК“ ООД, гр. Кърджали – 20227.1 лв./човек.

6. **Показателят** „*Несъбрани приходи/Приходи от дейността*“, отчитащ несъбираемостта на приходите, има също така завишени стойности. От **Северозападния район** за „ВиК“ ООД Монтана – 30.3%, за „ВиК“ АД, гр. Ловеч – 29.2%; от **Северния централен район** - за „ВиК“ ООД, гр. Исперих – 32.2%, от **Североизточния район** за „ВиК“ ЕООД, гр. Добрич – 27.1%; от **Югоизточния район** за „ВиК“ ООД, гр. Сливен – 59.2%, „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол – 29.3%; от **Югозападния район** за „ВиК“ ООД, гр. Перник – 44.7%, „Кюстендилска вода“ ЕООД, гр. Кюстендил – 33.8%, за „Софийска вода“ АД, гр. София – 29.3%; от **Южния централен район** за „ВиК“ ЕООД, гр. Хасково – 30.3%, „ВиК“ ЕООД, гр. Пловдив – 24.5%.

7. **Показателят** „*Средносписъчен брой на персонала, осигуряващ водоснабдителни услуги/Общ брой потребители“* показва, че за осигуряване на водоснабдителни услуги се използват голям брой служители в малките ВиК дружества. От **Северозападния район** – „Аспарухов вал“ ЕООД, гр. Кнежа – 34:10000, за „ВиК – Бебреш“ ЕООД, гр. Ботевград – 30:10000, а за по-големите „ВиК“ ЕООД, гр. Видин и „ВиК“ ООД, гр. Монтана, съответно – 23:10000 и 31:10000; от **Северния централен район** за „Меден кладенец“ ЕООД, гр. Кубрат – 51:10000, за „ВиК“ ЕООД, гр. Габрово – 46:10000, за „Водоснабдяване – Дунав“ ЕООД, гр. Разград – 44:10000, за „ВиК“ ООД, гр. Русе е 35:10000; от **Североизточния район** за „ВиК“ ООД, гр. Търговище – 50:10000, за „ВиК“ ООД, гр. Шумен – 40:10000, за „ВиК“ ООД, гр. Варна - 33:10000; от **Югоизточния район** за „ВиК“ ЕОД, гр. Бургас – 41:10000, „ВиК“ ООД, гр. Сливен – 39:10000, „ВиК“ ЕООД, гр. Стара Загора – 36:10000; от **Югозападния район** за „Кюстендилска вода“ ЕООД, гр. Кюстендил – 44:10000, „ВиК“ ЕООД, гр. София (София област) – 39:10000, „ВиК“ ЕООД, гр. Благоевград – 34:10000, „ВиК“ ООД, гр. Перник – 32:10000; от **Южния централен район** за „ВиК“ ООД, гр. Смолян – 63:10000, „ВиК“ ЕООД, гр. Хасково – 45:10000, „ВиК“ ООД, гр. Кърджали – 39:10000, „ВиК“ ООД, гр. Димитровград – 33:10000, а за „ВиК“ ЕООД, гр. Пазарджик – 27:10000 и „ВиК“ ЕООД, гр. Пловдив – 25:10000.

8. **Констатираните преобладаващо незадоволителни резултати**, в общ план, по отделните основни показатели за оценка на финансово-икономическото състояние на ВиК дружествата, **показват неефективното развитие на водния сектор**. **Според нас, тези слабости, проявяващи се от публичните ВиК дружества в дългосрочен план, разкриват наличието на потенциал за привличането на частно партньорство, което да предпостави устойчивото развитие в сектора.**

Literature

Alexandrova, N. (2017a). Management and Regulation of Water supply and Sanitation industry in Bulgaria (in Bulgarian). In *Economics in changing world − national, regional and global dimensions (IPS -2017)* (pp. 89–94). Varna: University of Economics - Varna.

Alexandrova, N. (2017b). Possibilities For Managing Of Bulgarian Water And Sanitation Utility Industry By Benchmarking (in Bulgarian). In *The New Realities in Management* (pp. 242–251). Varna: University of Economics - Varna.

Council of Ministers, C. (1999). Law for Waters (in Bulgarian). Retrieved September 10, 2017, from https://www.lex.bg/laws/ldoc/2134673412

MRDPW, M. of R. D. and P. W. Case of Ministry of Regional Developments and Public Works (in Bulgarian) (2009).

NSI, N. S. I. (2017). National statistical institute, Republic of Bulgaria. Retrieved July 14, 2017, from http://www.nsi.bg/en

WERC, W. and E. R. C. (2016). Achieved Annual Target Levels of Quality Indicators for Plumbing Services for 2010-2015. Information System (in Bulgarian). Retrieved May 20, 2017, from http://old.dker.bg/PDOCS/dostignati-niva-2010-15_1.zip

Assessment of the Financial and Economic Development of the WSS Companies in Bulgaria in the Period 2003 - 2015

Todor RAYCHEV[1]

[1] University of Economics, Varna, Bulgaria
t_raychev@ue-varna.bg

Abstract. The article analyzes the financial and economic situation of the WSS companies in Bulgaria for the period 2003 - 2015. The research is part of a scientific project, *according to the Ordinance* No.*9 of the MES from 08.08.2013*, with No.NPI-130/2014, entitled: „The concession as a factor for the development of the Water Supply and Sanitation sector in the Republic of Bulgaria“. It provides an assessment of the financial and economic indicators characterizing the dynamics of the development of WSS companies by statistical regions, which can serve to reveal the potential for concession of the water services they supply.

Key words: dynamics, concessioning, financial and economic indicators.